

Федіна А.В., кандидат юридичних наук,
суддя Першотравневого районного суду
м. Чернівці

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КРИТЕРІЇВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ СУДДІ

Протягом всього періоду становлення України як незалежної, демократичної, правової держави, в якій права та інтереси людини і громадянина проголошено Конституцією України найвищою соціальною цінністю, одним із найактуальніших питань залишається питання забезпечення кожному право на справедливий суд. Судова справедливість для кожного громадянина залежить великою мірою від моральних цінностей, якими керуються судді. Саме тому етичні аспекти світогляду суб'єктів правозастосовної діяльності, зокрема суддів, набувають ключового значення у процесі реалізації даної діяльності. Адже фактор довіри у взаєминах судової влади та суспільства є чи не головним для неупередженого здійснення судочинства. У зв'язку з цим і концепція судово-правової реформи передбачає зростання вимог до суддів як до носіїв судової влади, у тому числі до рівня їх професійної підготовки і особистісних якостей.

Сучасний підхід до формування суддівського корпусу, комплектування його людьми, в максимальному ступені відповідають високим вимогам статусу судді, диктує необхідність переходу від суб'єктивно-особистісної оцінки до науково-обґрунтованого професійного психологічного відбору кандидатів на посаду судді. Адже формування професійної майстерності судді відбувається під впливом багатьох чинників (соціально-економічних, соціально-психологічних, організаційних та ін.), серед яких провідне місце посідає професійне навчання та психологічна підготовка.

Відповідно до ч.2 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» критеріями кваліфікаційного оцінювання є: професійна компетентність (знання права, здатність проводити судові засідання та ухвалювати рішення), особиста компетентність (здатність виконувати обсяг роботи, самоорганізованість), соціальна компетентність (урівноваженість, стресова стійкість, комунікативність) та здатність підвищувати свій фаховий рівень і здійснювати правосуддя у суді відповідного рівня.

Отже, у відповідності до вимог чинного законодавства України професійна діяльність судді передбачає чіткий добір осіб на ці посади, запроваджений своєрідний критерій відповідальності, адже вирішення соціальних конфліктів, відновлення справедливості ставлять високі вимоги до професійних та моральних якостей тих осіб, що здійснюють правосуддя.

Професійна діяльність судді пов'язана з визначенням прав громадян, що обумовлюють головні моральні орієнтири суспільства - життя та здоров'я громадян, тобто крім юридичних норм вона зачіпає і сферу суспільної моралі. Даний вибір здійснюється під впливом зокрема і психолого-етичних параметрів світогляду суб'єктів судової правозастосовної діяльності. Відповідно, переконання, почуття, моральні цінності та етичні ідеали, що визначають життєву позицію і стратегію поведінки у житті суб'єкта судової правозастосовної діяльності, дозволяють зробити мотивований вибір у межах можливих варіантів застосування норм права.

Тобто норми моралі поряд із законодавчими пріоритетами слугують ціннісною базою, психолого-етичною основою для визначення суддею правозастосовних норм тоді, коли норми права також посилаються на такі моральні категорії, як справедливість, доцільність, людяність тощо.

Таким чином, право бути суддею апріорі означає суспільну довіру. Н. Міненкова зазначає, що суддя і поза засіданням залишається суддею, а тому для збереження довіри громадян повинен дотримуватися моральних вимог, які висуває до нього суспільство. Тільки самоконтроль судді та дотримання

етичних норм усіма представниками апарату суду сприятимуть позитивній оцінці діяльності всієї системи правосуддя [1].

Сучасний підхід до формування суддівського корпусу диктує необхідність переходу від суб'єктивно-особистісної оцінки до науково-обґрунтованого професійного психологічного відбору кандидатів на посаду судді. Адже формування професійної майстерності судді відбувається під впливом багатьох чинників (соціально-економічних, соціально-психологічних, організаційних та ін.), серед яких провідне місце посідає професійне навчання та психологічна підготовка.

Поведінка судді в робочий та позаробочий час суворо регламентована. Відхилення від норм закону, Кодексу судової етики, що призводить до зниження авторитету судової влади може розглядатися, в тому числі, і як ознака недостатньої професійної компетенції. Дана обставина формує в судді прагнення суворо дотримуватися правових норм, впливаючи на його поведінку та спрямованість особистості. Потреба дотримуватися моральних правових норм є однією із основних домінуючих серед інших соціально значимих потреб, які впливають на правосвідомість. Все це визначає високий рівень соціалізації особистості судді, його відповідальності перед суспільством, нормативності поведінки.

Таким чином, на нашу думку, з метою забезпечення виконання ч.2 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та правильного визначення таких якостей судді як урівноваженість, стресова стійкість, комунікативність які є складовою соціальної компетентності судді відповідно до закону, виникає безумовна необхідність запровадження психологічного обстеження судді.

Окрім, безумовного виконання вказаної вище норми права, необхідність запровадження психологічного обстеження судді також обумовлена: підвищеними вимогами до особи судді, чії професійні обов'язки пов'язані з участю у найскладніших соціально-правових відносинах, що виникають під час здійснення правосуддя; великою відповідальністю та серйозністю наслідків судових помилок, що призводять до втрати авторитету до судової влади в цілому; значними

матеріальними витратами пов'язаними із призначенням та звільненням суддів, які виявилися неспроможними адаптуватися до роботи.

Основними завданнями психологічного обстеження кандидата на посаду судді є: експертний аналіз індивідуально-психологічних особливостей особистості які як потенційно позитивно, так і потенційно негативно впливають на роботу судді; виявлення серед кандидатів на посаду судді осіб з нервово-психічною нерівноваженістю, а також тих, які знаходяться в стані дезадаптації.

Тому, необхідно чітко удосконалити та зробити більш якісним професійний відбір кандидатів, які призначаються на посаду судді вперше Президентом України. Зокрема, вважаємо за доцільне запровадити психологічні тести при здачі кваліфікаційних іспитів кандидатами на посаду судді вперше. Це може бути якісним фільтром для відбору більш кваліфікованих суддів, які будуть безумовно дотримуватися морально-етичних вимог, що висувуються до особи судді.

Список використаних джерел:

1. Міненкова Н. Суд починається з поваги / Н.Міненкова, В.Ларенко // Закон і Бізнес. – 2009. - №5.

Черновський О.К., доцент кафедри правосуддя Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

ЩОДО ІНСТИТУЦІЙНОГО РІВНЯ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

На даний момент в науковому середовищі існує консенсус щодо місця судової психології у системі психологічних дисциплін – це напрям юридичної психології. Але впродовж всього періоду свого становлення і навіть в наші дні наукова